

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 4 / 2015

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida
letnik 14, številka 2015 / 4
ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.
Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>
Izdaja: [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)

Odgovorni in tehnični urednik: [Marino Kačič](#)
Uredniški odbor / sodelavci: Brane But, Matic Vogrič, Metka Pavšič, Jure Srebrovič,
Safet Baltič, Slavica Bukovec Zupanič

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranj nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo, prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev, strokovnjakov vseh podpornih služb in drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====
Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahteva jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestili avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščiten z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

[Domov](#) [Uredništvo](#) [Naročite brezplačen Rikoss](#)

=====

KAZALO

UVODNIK: Visoka 95. obletnica naše zveze – zagon za lepšo prihodnost
Ivan Železnikar, predsednik delovnega predsedstva slavnostne skupščine

AVTOPORTRET: Safet Baltič
Biti slep ni ovira!

POPOTNIŠKI UTRINKI: Poletno družinsko potepanje po Bosni in Hercegovini
Urh Štrakl, Andreja Lah

INTEGRACIJA: Študentom invalidom nudijo pomoč pri izobraževanju,
zaposlovanju in nastanitvi
Slavica Bukovec Zupanič

NOVOSTI IZ INVALIDSKEGA VARSTVA: Novosti pri tehničnih pripomočkih po
1.1.2016
Brane But

DOBRO JE VEDETI: Ali lahko UV povzročijo spremembe tudi na očesu?
Matic Vogrič

PAMETNI TELEFONI: Predstavitev uporabnih aplikacij za slepe
Safet Baltič

NAMIGI IN NASVETI: Pospešitev delovanja mobilnika Android, Zaščitite domače
Wi-Fi omrežje
Brane But

OGLASNA DESKA: Avdio mobilni turistični vodnik
Sabina Dermota

NOVIČKE: Pametni telefon s tipkovnico, programček Time for shutdown, Novi
govorec 3.0, Maestro translate prenehal delovati, novi bankovec za 20 evrov
Jure Srebrovič

DODATEK: Odgovor na prispevek Sabine Dermota, Sama želim izbrati, kaj in
kako brati
*Sanja Grobovšek, odnosi z javnostjo ZDSSS in sodelavci Knjižnice slepih in
slabovidnih Minke Skaberne*

UVODNIK: Visoka 95. obletnica naše zveze – zagon za lepšo prihodnost

Avtor: *Ivan Železnikar*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošljij komentar](#)

Sedmega novembra je naša organizacija Zveza slepih in slabovidnih Slovenije s sklicem slavnostne skupščine proslavila visok jubilej svojega delovanja. Pred 95 leti je bilo v Ljubljani ustanovljeno Podporno društvo slepih z namenom svetovati in pomagati slepim in slabovidnim pri premagovanju ovir ob procesu prilagajanja na življenje z okvaro vida in preprečevanju odrinjenosti iz družbenega dogajanja.

Organizacija si je ne glede na poznejša preimenovanja v celotni dobi delovanja prizadevala za skupne interese slepih in slabovidnih kot sogovornica z državnimi ustanovami.

Veliko truda se je vlagalo v zagotavljanje materialnih in finančnih pogojev za delovanje tako na državni kakor tudi na lokalni ravni.

V ospredju je bilo vseskozi osveščanje celotne družbe o delu in življenju slepih in slabovidnih, ne glede na starost, spol ali vzrok nastanka okvare vida. Poudarjena je bila potreba po solidarnosti celotne družbe do oseb, ki živijo s posebnimi potrebami in mednje sodijo tudi slepi in slabovidni. Solidarnost znotraj same organizacije in med člani je bila od vsega začetka osnovno vodilo združevanja in povezovanja.

Iz preteklosti se na dobrih rezultatih še danes lahko učimo. In prav učenje in usposabljanje našega članstva je bila in mora biti temeljna naloga naše organizacije. Zveza naših društev mora ustvarjati pogoje, da omogočamo našim članom pridobivanje novih znanj na čim več področjih. Vlaganje v znanje je naložba za prihodnost, naložba za lepši in boljši jutri. Aktivno delujoča društva na lokalni ravni in zveza društev slepih in slabovidnih na državni ravni vlagajo veliko truda v usposabljanje članstva, vendar ne morejo nadomestiti države z njenimi strokovnimi ustanovami, ki ne opravljajo svoje dolžnosti. Na deklarativni ravni so dobre osnove, ki jih je potrebno prenesti v praktično življenje.

V prihodnosti pričakujemo od naše zveze društev, da bo dovolj prepoznavna v javnosti, da bo sogovornica na državni ravni s pomočjo argumentov in da bo delovala v korist vseh slepih in slabovidnih v naši državi. Za doseganje vsega omenjenega pa smo odgovorni vsi, ki na kakršen koli način sodelujemo pri delovanju naše organizacije. Odgovornost, gospodarnost, solidarnost, priznavanje različnosti in medsebojno spoštovanje so jamstvo, da bomo tudi v prihodnje lahko izrazili pripadnost naši skupni organizaciji in sodelovali v skupno korist. Slediti moramo tehnološkemu razvoju na čim širšem delu družbe, predvsem pa razvoju informacijsko-komunikacijske tehnologije, ter jo približati širokemu krogu uporabnikov iz vrst slepih in slabovidnih.

Od države ne smemo sprejemati miloščine in drobtinic, ki slučajno padejo v našo bližino, temveč imamo pravico zahtevati izvajanje v deklaracijah in zakonih zapisanih pravic, kot je pravica do celostne obravnave v primeru težje okvare vida ali celo slepote in ustrezne rehabilitacije sprejemljive, prilagojene in potrebne za posameznika.

Nobene potrebe ni, da bi bil pogled v prihodnost naše organizacije zamegljen in brez ciljev. Vizija delovanja ne temelji na sanjah ali nemogočih željah, temveč na realnih potrebah organizacije kot celote in vsakega posameznika, ki je del mozaika, ki je nenehno v izgradnji. Verjamem, da bo delovanje v skupno dobro prineslo tudi zelene rezultate, zato si moramo skupno prizadevati za boljše pogoje življenja, za pridobivanje novih znanj in medsebojno sodelovanje. Za močno in delovno stabilno zvezo smo odgovorni vsi, od društev kot ustanoviteljic zveze, do vseh sodelujočih deležnikov. Materialna slabitev, nestabilno financiranje delovanja in programov ter kadrovska nezadostnost otežujejo celotno delovanje tako na državni kakor posledično tudi na lokalni ravni. Ko odločamo o prihodnosti naše organizacije, morajo biti odločitve preudarne in dobronamerne za dolgoročne potrebe in ne zgolj za potrebe današnjega trenutka.

Med dejavne člane naše organizacije moramo vključiti čimveč prebivalcev, ki živijo in delajo s hujšo okvaro vida ali celo s slepoto. Med našimi programi imamo že sedaj dovolj ponudbe, ki jo je treba predstaviti posameznikom predvsem na krajevni ravni, zveza društev pa mora pri tem odigrati svojo vlogo v pridobivanju zadostnih sredstev za izvedbo.

Napravili smo prve korake v zadnji mesec letošnjega leta. Prihaja obdobje, ko bomo opravljali pregled in ugotavljali rezultate dela. Tako kot smo se ozrli nekaj desetletij nazaj ob visokem jubileju naše organizacije in znali poiskati pozitivne razvojne dejavnike skozi posamezna obdobja, moramo temu slediti tudi v bodoče. Zaupajmo v tisto, kar delamo in zaupajmo drug drugemu z vsem dolžnim spoštovanjem in rezultati ne morejo izostati, saj smo le skupaj lahko dovolj močni. Pot, po kateri hodimo, ni vedno lahka, vendar vodi k skupnemu cilju. Skupaj ustvarjajmo možnosti za večjo kakovost vsakdanjega življenja vsakega posameznika.

Ob prihajajočem novem koledarskem letu bi rad iskreno zaželel vse najlepše članicam in članom naše organizacije, vsem izvoljenim posameznikom, ki opravljajo svoje delo odgovorno v korist naše zveze in društev, vsem zaposlenim na vseh ravneh in vsem prostovoljcem ter družinskim članom, ki z nami delijo dobre in manj dobre strani življenja s slepoto ali slabovidnostjo. Tudi v prihajajočem letu naj nas vodijo medsebojno razumevanje in priznavanje različnosti. Naj nam bodo dnevi čim lepši in v skupno zadovoljstvo.

Ivan Železnikar, predsednik delovnega predsedstva slavnostne skupščine

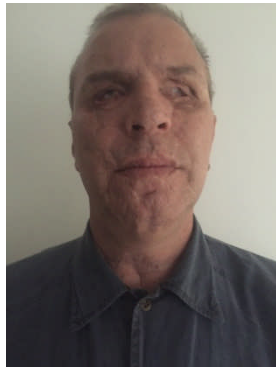
[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: Safet Baltič

Biti slep ni ovira!

Lektoriranje: *Brane But*

[Pošljij komentar](#)

Rojen sem 17.05.1971 v Kopru. Vse od rojstva pa do svojega dvanajstega leta starosti sem živel v starem mestnem jedru Izole, od leta 1983 pa v idiličnem naselju Šared nad Izolo, kjer so moji starši zgradili stanovanjsko hišo. Osnovno šolo sem obiskoval in zaključil v Izoli. Srednjo tehnično izobrazbo smer elektrotehnik-elektronik pa sem pridobil na Srednji pomorski in prometni šoli v Piranu. Po zaključeni srednji šoli sem leta 1990 odšel na enoletno služenje vojaškega roka v nekdanjo Jugoslovansko armado, in sicer v Bilečo v šolo rezervnih oficirjev.

Iz služenja vojaškega roka sem se vrnil leta 1991, tik pred začetkom osamosvojitvene vojne za Slovenijo in sem se na začetku le te vključil v takratno Teritorialno obrambo in zatem po uspešni osamosvojitvi Slovenije v Slovensko vojsko, kjer sem delo opravljal najprej kot podčastnik in zatem še kot častnik Slovenske vojske, nato delo poveljnika oddelka in na koncu še funkcijo poveljnika voda.

Leta 1997, pri še ne napolnjenih 26. letih starosti, se mi je pri bojnem streljanju s havbicami 155 mm na strelišču Poček pri Postojni pripetila nesreča, pri kateri sem poleg opeklin in drugih poškodb utrpel tudi poškodbo obeh oči in sem oslepel. Po več operacijah na očesih, tako v Kliničnem centru v Ljubljani kot v Antwerpnu v Belgiji, so mi uspeli povrniti zaznavo svetlobe, s katero danes tudi živim.

Na samem začetku svojega tako imenovanega drugega življenja v vlogi slepe osebe, še sam nisem vedel, s čim in kako se mi bo uspelo ponovno vključiti v družbo okoli sebe. A kakor pravijo, ti življenjska usoda nekaj vzame in ti na drugi strani povrne. Tako sem v bolnišnici spoznal svojo življenjsko sopotnico, s katero sva si ustvarila skupno življenje in družino. Na začetku te poti mi ni nihče od zdravstvenih delavcev v bolnišnicah ni omenil in ne seznanil s tem, da imamo v Sloveniji tudi društva, ki vključujejo slepe in slabovidne osebe. Leta 1998 sem v bolnišnici spoznal g. Maksa Škofa, člana društva iz Maribora, ki me je napotil na koprsko društvo, v katerega sem se istega leta vključil. V koprskem društvu so mi najprej pomagali pri ureditvi vseh pravic, ki izhajajo iz invalidnosti, kot je slepota. Predvsem dragocena je bila pomoč pri moji rehabilitaciji, ki sem jo opravljal na društvenih rehabilitacijskih seminarjih, ker po spletu okoliščin le te nisem opravljal v Centru slepih in slabovidnih v Škofji Loki.

V letu 2000 sem se invalidsko upokojil kot delovni invalid in ne kot vojaški mirnodobni invalid, ker je ironija na področju zakonodaje v naši državi hotela, da sem bil zaposlen na področju obrambe kot delavec državne uprave in ne kot vojaška oseba.

Vse od začetka mojega članstva v MDSS Koper sem bil aktiven član, tako na področju športa in tudi kot član izvršnega odbora društva. Na društvu so me v prvih letih moje poti kot slepo osebo motivirali za delo z računalnikom, v glavni vlogi motivatorja pa je bil takratni in sedanji tajnik društva in moj prijatelj Drago Šajn, ki sem mu hvaležen, da me je, po domače povedano, znal prepričati, da sem se lotil te poti in da sem pri njej tudi vztrajal.

Moram omeniti, da kot videča oseba nisem nikoli delal z računalnikom in me je delo z informacijsko tehnologijo že na samem začetku navdušilo, ker mi je odprlo kot slepi osebi okno v svet. Z razvojem novih tehnologij na področju informatike se sedaj, poleg računalništva, ukvarjam veliko tudi s tako imenovanimi pametnimi telefoni in tabličnimi računalniki. Skozi leta dela s temi napravami sem pridobil veliko znanja ter izkušenj in me veseli, da zdaj lahko učim ostale člane v koprskem društvu in tudi druge, ki si želijo znanj uporabe in uporabnosti še posebej novih tehnologij, kot so pametni telefoni, ki nam slepim lahko precej olajšajo vsakodnevno življenje.

Kot že omenjeno, sem se precej ukvarjal in se še vedno ukvarjam tudi s športom, na začetku zgolj z vrtnim kegljanjem, od leta 2010 pa predvsem s steznim kegljanjem, v katerem sem od leta 2012 tudi član slovenske reprezentance za slepe in slabovidne. Z reprezentanco sem do zdaj osvojil tudi tri kolajne, in sicer srebrno in bronasto na evropskih prvenstvih ter srebrno na svetovnem prvenstvu. Poleg teh kolajn, ki sodijo pri meni osebno na vrh, se je v moji zbirki nabralo lepo število kolajn tudi iz domačih tekmovanj kot tudi iz mednarodnih turnirjev v steznem kegljanju. V društvu smo v letu 2013 vpeljali tudi novo športno rekreacijsko igro govoreči pikado, ki ga tudi igram z veseljem, in je zelo primerna igra za vse starostne skupine slepih in slabovidnih. V našem društvu smo precej uspešni tudi v tej disciplini, še posebno na mednarodnih tekmovanjih, in mi je uspelo tudi tukaj nabrati kar nekaj kolajn. Pridobljene kolajne me tudi za vnaprej motivirajo, da vztrajam na poti športnih aktivnosti, še posebej pri steznem kegljanju in govorečem pikadu.

Od leta 2012 pa na MDSS Koper opravljam tudi funkcijo predsednika društva in upam, da bom s svojo vztrajnostjo in lahko rečem tudi trmoglavostjo, uspel naše člane motivirati, da, ne glede na našo invalidnost, zmoremo tudi kot slepi veliko več kot si večkrat sami mislimo in da slepota še ne pomeni nepremostljive ovire, ki se je ne da premostiti.

[Na vrh](#)

POPOTNIŠKI UTRINKI: Poletno družinsko potepanje po Bosni in Hercegovini

Avtorja: *Urh Štrakl, Andreja Lah*

Urejanje rubrike in lektoriranje: Metka Pavšič

[Pošljij komentar](#)

Ko je pred skoraj devetimi leti v našo družino prijokal mali Urh, smo bili najbolj srečna družina na tem planetu. Mogoče tudi zato, ker to ni bilo nekaj samoumevnega. Moja življenjska pot je bila že v mladosti zaznamovana z boleznijo. Presrečni smo se navajali drug na drugega in uživali v teh krasnih trenutkih. Bili so to trije srečni meseci. Kaj kmalu smo namreč ugotovili, da z njegovimi očmi ni vse tako kot bi moralo biti. Pri starosti pol leta smo bili postavljeni pred dejstvo, da prav nič ne vidi, razen svetlobe. Vzrok - genska napaka na mrežnici. Ko sedaj gledam nazaj na to obdobje, se mi nekako zdi, da smo se v trenutku sestavili in začeli živeti povsem normalno življenje in seveda delati z njim na prav vseh področjih. Nismo jokali cele dneve, saj to ob njem nikakor nisi mogel. Bil je tako zelo prisrčen otrok in tako zelo zvedav in nasmejan, da smo se tudi mi ves čas smejali z njim. Vozili smo ga na vse mogoče zgodnje obravnave, delovne terapije, nevrofizioterapije, obiskovali seminarje, posvete in še in še. Urha nikoli nismo postavljali v položaj, da bi se nam smilil in nismo dovolili okolici, da bi ga tako obravnavala. Bil je od vsega začetka prav povsod z nami; na veselici, na obisku, na mnogih planinskih poteh, na smučišču, skratka res povsod. Razbijali smo mite o tem, kaj ne zmorejo slepi otroci in dokazovali ravno obratno. Dokazovali česa vsega so sposobni, če jim le damo možnost. Od zgodnjega otroštva je bil vključen v redni vrtec in sedaj že tretje leto v redno šolo v Preboldu. Ima izjemno dobre sošolce, ki ga od prvega dneva jemljejo kot sebi enakega in ga vključujejo prav v vse dejavnosti in moram reči, da sem zadovoljna, ker je izredno socializiran. Zdi se mi, da je to stvar, ki je pri slepih mnogokrat težava in v odrasli dobi vodi še v osamljenost. Urh je izredno komunikativen, vesel in srečen otrok. Nikoli ne kaže, da bi bil žalosten. Izjemno uživa v igranju klavirja in nastopanju s pevskim zborom. Glasba mu je bila položena v zibelko in lahko rečem, da mu je to velika strast in glasbena šola velika ljubezen. Samozavesti mu ne manjka in zelo dobro se zna postaviti zase in komu tudi kakšno napeti.

Ker se vsi štirje, tudi njegova sestra Ula, ki bo sedaj dopolnila 6 let zelo radi potepamo, smo se za zaključek počitnic odpravili čisto v lastni režiji proti Bosni in Hercegovini. Glede na dejstvo, da je Urh zelo bister in res ogromno bere in ga zanima dejansko vse okoli njega, sem dovolila, da povsem sam napiše vtise naših poti. Videli boste, da slepi uživajo prav tako kot mi, ali pa celo še bolj na vseh popotovanjih in prav je, da se jim da možnost okusiti kaj takšnega.

Z mojo družino smo se odločili, da bomo šli na kratek potep po Bosni. Ob tej novici sem se zelo razveselil. Ko smo začeli to naše potovanje smo se najprej ustavili v Jajcu, kjer smo si ogledali slapove. Bili so zelo glasni in veliki in vsi smo bili čisto mokri od količine vode. Pa saj je bilo poletje in ni bilo nič hudega. Tu smo se sprehodili še po mestu in se ustavili na sladoledu. Na neki stojnici je starejši gospod vprašal od kod smo in pri njem smo kupili flavto, ki je bila iz lesa. Nanjo nam je tudi zaigral. Ko je opazil, da sem slep, sem od njega dobil še darilo. Prav posebno pisalo iz lesa in notri je vrezal še moje ime. Bil je res prijazen in takoj sem videl, da tu živijo preprosti in prijazni ljudje.

Pot smo nadaljevali proti Plivskim jezerom, ki so čisto blizu Jajca in kjer je polno mlinčkov na vodi. Ti so se vrteli in ogledal sem si tudi notranjost teh malih hišk. Naredili smo dolg sprehod po gozdu in po obrobju jezer in bilo mi je všeč. Ker smo bili že lačni smo si privoščili prve čevapčiče na naši poti.

Pot smo nadaljevali proti Travniku. To je mesto, ki ima zelo velik grad z obzidjem. Zelo visoko smo se povzpeli po strmih stopnicah. Sem bil kar malo zasopihan, ko smo prišli na vrh. Tam smo si ogledali še muzej in ati mi je veliko stvari prebral. Ker se je že bližal večer, smo se odpravili proti Sarajevu, kjer smo imeli rezerviran hotel. Mami je vse uredila, ker dela v turistični agenciji. Komaj sem čakal kakšna bo soba in kaj vse bo tam. Potem pa je ati nenadoma hitro ustavil in slišal sem dva policaja, ki sta ga prosila za dokumente. Plačali nismo nič, ker ati varno vozi.

Končno smo prispeli v Sarajevo. Gospa v hotelu na recepciji je bila res zelo prijazna. Takoj mi je bila všeč. Dobili smo sobico čisto na vrhu pod streho in z sestrico Ulo sva imela super veliko posteljo. Soba je zelo dišala in mi je bila fajn.... Komaj smo čakali, da se odpravimo prav v center mesta, ki se mu reče Baščaršija in vedel sem, da se tu dogaja veliko zanimivega in da je tu res polno trgovinic in stojnic. Že kmalu smo našli tudi nekaj zame in sestrico. Saj sva si zaslužila. Ustavili smo se v čevapčičarnici Željo, ki je tu najbolj znana in obiskana. Mizo smo dobili zelo hitro, pa čeprav je bilo res veliko ljudi v njej. Slišal sem vse mogoče jezike in kar nisem mogel verjeti koliko turistov je tu. Mogoče smo dobili mizo malo prej tudi zato, ker so opazili mojo belo palico. Lahko povem, da so bili ti čevapčiči najboljši na svetu in res smo super izbrali. Prijetno utrujeni smo se napotili proti hotelu, ki je bil malce na hribčku. Z Ulo sva bila kar precej utrujena in sva takoj zaspala. Sredi noči oziroma zelo zgodaj zjutraj sem zaslišal neke prav posebne zvoke, ki so prihajali iz več strani. Šlo je za molitve v minaretih in res je bilo zelo zanimivo to slišati. Takoj za tem pa so se oglasili še psi, ker je tu veliko potepuških psov in bilo je zelo glasno. V hotelu smo imeli zajtrk in pri vsaki mizi so sedeli turisti iz kakšne druge države. Samo mi smo bili Slovenci. Prepoznal sem angleščino, nemščino, ruščino, italijanščino. Slišati je bilo tudi arabščino. Tudi ta dan smo odšli na Baščaršijo, da je mami lahko spila pravo turško kavo. Tu je prav veliko izdelkov iz bakra in bili smo v delavnici, kjer mi je gospod pokazal orodje iz katerega izdeluje džezve za kavo in kako jih potem okraši. Bilo mi je zanimivo. To pri nas še nisem videl.

Seveda smo se že prejšnji dan odločili, da se bomo peljali z tramvajem, ker se še nikoli nismo. To je bilo super. Je zelo glasen in non stop se ustavlja. Res je bilo veliko postaj. Dva gospoda sta mi takoj ko smo vstopili odstopila prostor, ker sta videla, da sem slep. Mislim, da so tu bolj prijazni ljudje kot v Sloveniji. Na zadnji postaji smo se odpravili raziskovat predel, ki se imenuje Iliđža. Tu smo tudi jedli in slikal sem se z velikim nagačenim medvedom. Mami nama je na tržnici kupila zelo fajn trenerke in jakne in povedala, da je tu dosti ceneje kot pri nas. Ves čas pa smo v Sarajevu srečevali ljudi, ki prosijo za denar in nekateri ležijo na tleh skoraj brez oblačil. Meni so se zasmilili in tudi mi smo jim dali marke, ker v Bosni nimajo Eurov kot mi, ampak konvertibilne marke.

Ta dan smo se ogledali tudi pokopališče otrok, ki so umrli v vojni. Mami in ati sta mi veliko povedala o tem in res je žalostno koliko otrok je moralo umreti. Več kot 500 in vsi so napisani na valjih, ki se vrtijo. Tudi knjižnico, kjer je med vojno zgorelo ogromno knjig smo šli pogledat. Sedaj so jo že obnovili. V njej so tudi nove knjige.

Zvečer smo poskusili še burek in krompirušo. Bilo je odlično. Vsi smo zelo pohvalili hrano v tej državi. Meni je bilo všeč, da smo lahko poskušali njihove specialitete. Za v sobo pa sva si z Ulo vzela še baklavo-to je zelo sladka jed, njihova sladica z orehi in medom.

Zadnji dan po zajtrku smo se odpeljali proti Mostarju in ugotovili, da imajo celo nove avtoceste. V Mostarju sem si najbolj zapomnil, da imajo zelo visok most, s katerega so tudi ta dan skakali fantje in s tem dobili denar od turistov. Preden skočijo v globino nekdo pobira denar in tudi mi smo dali prispevek za pogum. Zaradi vročine smo se tudi sami odpravili pod most, da smo preverili temperaturo Neretve. Bila je zelo prijetna, vendar se nismo kopali. Tudi tu je bilo polno trgovinic, stojnic, restavracij in polno, polno ljudi. Komaj smo hodili in se držali skupaj. Kupili smo se nekaj spominkov in se odpravili proti domu. V avtu sva z Ulo takoj zaspala. Ati in mami pa sta spremenila načrt in smo se domov vračali čez Hrvaško. Pripeljali smo se do Brele na makarski rivieri in se popoldne še super skopali in uživali v morju.

To je bilo zadnje kopanje pred novim šolskim letom. Po pici na obali smo se odpravili domov, kamor smo prispeli sredi noči. Bil sem navdušen nad vsem, kar sem doživel in vse to povedal tudi prijateljem in seveda babici in dedkoma. Bilo je zelo lepo in komaj čakam, da se starša spet dogovorita kam in kdaj gremo naslednjič.

[Na vrh](#)

INTEGRACIJA: Študentom invalidom nudijo pomoč pri izobraževanju, zaposlovanju in nastanitvi

(poslanstvo Društva študentov invalidov Slovenije)

Avtor: *Slavica Bukovec Zupanič*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošlji komentar](#)

V prejšnji številki Rikossa smo v rubriki Integracija objavili pogovor s študentom anglistike, Rokom Mulcem. Iz prispevka je bilo moč razbrati, da imajo študenti s posebnimi potrebami kar nekaj dodatnih težav in ovir pri študiju. Te so seveda odvisne od vrste invalidnosti posameznika ter od študijske smeri, na katero je ta vpisan. A ne glede na omenjeno, premagovanje ovir čisto od vseh zahteva ogromno energije in potrpežljivosti.

Zato je bila ustanovitev Društva študentov invalidov Slovenije (DŠIS) za omenjeno skupino študentov več kot dobrodošla, za marsikoga od njih pa celo edina možnost, da lahko opravlja študijske obveznosti. Poslanstvo te nevladne organizacije je prav izvajanje programov pomoči ter zagovarjanje interesov in potreb študentov-invalidov. S tem bi naj pripomogli k izboljšanju njihovega položaja na področju izobraževanja, zaposlovanja in bivanja.

Podrobneje o aktivnostih in smernicah na tem področju je za bralce Rikossa spregovoril strokovni delavec Društva študentov invalidov Slovenije, Miha Kosi.

Vprašanje: »S katero vrsto invalidnosti ali boleznimi se mora soočiti mladostnik, da lahko postane član društva in kakšna potrdila pri tem potrebuje?«

Odgovor: »Za članstvo v našem društvu mora imeti posameznik status študenta ter odločbo o invalidnosti oz. drugo potrdilo, da gre za posebne potrebe. Pri tem smo zelo široki, saj menimo, da pomoči ne potrebujejo zgolj tisti z veljavno priznano invalidnostjo, ampak tudi tisti študenti, ki se zaradi zdravstvenih ali drugih težav soočajo s posebnimi potrebami. Prav izraz posebne potrebe je tisti, ki bolj široko opredeljuje to populacijo in se je v Sloveniji pričel uporabljati po sprejetju Zakona o otrocih s posebnimi potrebami leta 2000.

Postopek včlanitve je torej zelo preprost. Študent prinese potrdilo o vpisu ter dokazilo o invalidnosti oz. bolezni.«

Vprašanje: »Koliko članov šteje DŠIS in kakšna je struktura članstva glede na vrsto invalidnosti?«

Odgovor: »Društvo študentov invalidov Slovenije šteje okrog 120 članov. Smo enovito društvo, delujemo pa na območju Ljubljane in Maribora. Največ članov je gibalno oviranih študentov, sledijo slepi in slabovidni ter gluhi in naglušni. Člani pa lahko postanejo tudi tisti študenti z dolgotrajno boleznijo ali posebnimi učnimi težavami (npr. disleksija). Pri slednjih gre za bolj skrito obliko invalidnosti oz. bolje rečeno posebne potrebe, ki so bile pred leti prezrte, danes pa se o njih veliko več govori in ve.«

Vprašanje: »Kako, glede na raznolikost potreb, v društvu potem prilagajate in izvajate aktivnosti?«

Odgovor: »Društvo izvaja številne aktivnosti, kar je glede na strukturo članstva tudi razumljivo. Vsaka invalidnost prinaša svoje potrebe in temu se želimo tudi ustrezno odzvati. Za tiste člane z najtežjo obliko invalidnosti izvajamo osebno asistenco. Brez te pomoči bi zelo težko ali skoraj nemogoče opravljali študijske obveznosti. Izvajamo tudi program prilagojenih prevozov, s katerim vsakodnevno brezplačno vozimo naše člane do fakultet ter drugih študijskih in obštudijskih dejavnosti. Za člane in druge uporabnike je pri nas na voljo tudi svetovalna služba, ki pokriva celotno podporo vsem študentom invalidom pri vprašanih, ki se nanašajo na študij. Izvajamo pa tudi razne obštudijske dejavnosti s področja dodatnega izobraževanja, športa, kulture, druženja itd. Skratka, za vsakega se kaj najde. Tisti, ki želijo aktivno preživljati študentska leta, pa se lahko v naše delo vključijo tudi kot sodelavci in ne zgolj kot uporabniki.«

Vprašanje: »Med študenti-invalidi so tako tisti, ki so osnovno in srednjo šolo obiskovali v domačem kraju in oni, ki prihajajo iz inštitucij. So morda opazne razlike med njimi v iznajdljivosti, socializaciji, komunikaciji...?«

Odgovor: »Te razlike opažamo in so tudi zelo izrazite. Še vedno so seveda tudi izjeme, ampak tisti, ki prihajajo z inštitucij, so manj samostojni, večinoma nesamozavestni in s številnimi predsodki. Pri tistih, ki prihajajo z domačega okolja in ki so se šolali v rednih šolah, so te težave manj izrazite. Opažamo pa, da so nekateri starši teh otrok zelo zaščitniški in težko pustijo, da se njihovi otroci čim bolj samostojno podajo na študij in v življenje nasploh.«

Vprašanje: »Kako uspešno je sodelovanje s slovenskimi univerzami ali posameznimi fakultetami in na kakšne morebitne težave naletite pri tem?«

Odgovor: »Fakultete na slovenskih univerzah postajajo vedno bolj prijazne študentom invalidom. V zadnjih 20 letih, od kar deluje naše društvo, so se pogoji študija zelo spremenili. Izboljšala se je arhitekturna dostopnost, omogočene so številne prilagoditve, študenti lahko pridobijo status študenta s posebnimi potrebami itd. Na začetku je bilo potrebnih veliko pobud, dopisov, sestankov, na katerih smo želeli področje invalidnosti predstaviti na primeren način. Do sprememb je prihajalo počasi in zelo postopoma. Danes je naše sodelovanje zelo zgledno. Tako univerze

kot fakultete imajo svoje predstavnike, na katere se lahko obrnemo in poiščemo rešitve za morebitne težave.«

Vprašanje: »So pravice študentov invalidov zakonsko urejene, ali ureja to vsaka univerza, morda celo fakulteta posebej?«

Odgovor: »Še vedno obstajajo kar velike razlike med fakultetami, sploh kar se tiče dejanskega stanja obravnave te problematike. Na zakonodajni ravni to področje ni urejeno. Imajo pa sedaj vse tri največje univerze v državi svoje pravilnike o študentih s posebnimi potrebami. Kot zadnja je tak pravilnik sprejela Univerza v Ljubljani. Kar dolgo smo čakali na ta dokument in od lanskega septembra imajo tudi fakultete ljubljanske univerze poenoten sistem podpore za študente invalide. Pred tem pa je vsaka fakulteta sama urejala to področje, zato so bile in so še velike razlike med posameznimi fakultetami. Najbolj je poskrbljeno na tistih fakultetah, kjer je tudi število študentov invalidov večje. Izpostavim lahko kar nekaj fakultet, kjer je ta podpora zelo celostna in tako omogoča optimalen študij tudi za invalide. Med te vsekakor lahko uvrstimo Fakulteto za upravo, Filozofsko fakulteto in Pedagoško fakulteto. Tudi ostale se trudijo v tej smeri in prepričani smo, da bo omenjeni pravilnik na dolgi rok zmanjšal te razlike, ki trenutno obstajajo.«

Vprašanje: »Pa relacija s Študentsko organizacijo Slovenije?«

Odgovor: »Tudi s študentsko organizacijo sodelujemo in sicer s ŠOU Ljubljana in ŠOU Maribor. Obe organizaciji sofinancirata naše dejavnosti. Sploh ŠOU Ljubljana je naš pomemben financer. Bil je tudi pomemben dejavnik pri ustanavljanju Društva študentov invalidov. Skupaj z njimi vsako leto izpeljemo tudi kakšno akcijo ali projekt. Pred leti smo npr. izvedli raziskavo o dostopnosti vseh fakultet Univerze v Ljubljani. Šlo je za zelo pomembno in odmevno akcijo oz. projekt. Že vrsto let pa skupaj omogočimo tudi nakup raznih pripomočkov namenjenih študentom invalidom.«

Vprašanje: »Ali študent invalid po zaključku študija ni več upravičen do pomoči vašega društva, ali mu nudite podporo tudi pri iskanju prakse in zaposlitve? Je res, da se s končanjem študija konča tudi inkluzivnost?«

Odgovor: »Člani društva imajo zagotovljeno članstvo tudi dve leti po zaključku študija. V tem času se lahko vključujejo v vse naše programe, skušamo pa jim pomagati tudi pri iskanju zaposlitve. Vsi vemo, da je trenutna situacija na področju zaposlovanja mladih zelo težka, za invalide pa še toliko težja. Prav zaradi teh okoliščin smo pred leti izvajali projekt Aktiven po študiju, s katerim smo želeli invalidom diplomantom pomagati pri pridobivanju konkretnih znanj in veščin, potrebnih pri iskanju zaposlitve. Izkazalo se je, da našim članom zelo manjkajo praktične delovne izkušnje, ki dopolnjujejo formalno pridobljeno znanje. Potrebno je, da se vsak mladostnik že v času rednega izobraževanja loti kariernega načrta ter da pridobiva razna praktična znanja. Na tem področju sodelujemo s Kariernim centrom

Univerze v Ljubljani, s katerim skupaj organiziramo razne izobraževalne delavnice in seminarje.

Kar se tiče podpore pri zaposlovanju, pa smo kot partnerji sodelovali tudi v projektu PREHOD, katerega nosilec je bil Zavod za razvoj socialnih in zaposlitvenih programov (Racio social), namenjen pa je bil mladim, ki so na prehodu iz izobraževanja na trg dela.«

Vprašanje: »Delujete tudi na mednarodnem področju. Kdo so vaši sogovorniki v tujini? Ste aktivni morda pri urejanju izmenjav študentov invalidov?«

Odgovor: »V tujini imamo kar nekaj partnerjev, s katerimi smo ali pa še sodelujemo. Smo člani mreže LINK, ki je namenjena povezovanju organizacij s področja podpore invalidom v visokem šolstvu. Sodelovali pa smo tudi pri raznih mladinskih izmenjavah, Evropski prostovoljni službi in študijskih izmenjavah. Slednje sicer potekajo preko fakultet, tako da tukaj ne sodelujemo neposredno. Pri projektih s področja programa Mladi v akciji (sedaj je to pod Erasmus+) pa je naša vloga zelo aktivna v celotnem procesu aktivnosti. Kadar gre nek študent invalid v tujino, bodisi na študijsko ali kakšno drugo izmenjavo, potrebuje precej več podpore in pomoči. Predvsem pa je potreben pogum, da se za tak korak sploh odloči. Veliko je namreč strahov in negotovosti, kako se bo vse izteklo.«

Vprašanje: »Živimo v času, ko se večina društev srečuje s finančnimi težavami. Verjetno je kronična bolezen tega časa okužila tudi vas?«

Odgovor: »Kar se tiče financiranja, delimo usodo drugih organizacij. Tudi mi se v zadnjih letih srečujemo z nižanjem obsega sredstev. Ker smo po eni strani manjša invalidska organizacija, po drugi pa imamo kar veliko rednih zaposlenih na različnih programih, se ti finančni rezi zelo poznajo. Naš največji financer je fundacija FIHO, ki nam je v zadnjih dveh letih precej zmanjšala sredstva. Potrebno je iskati dodatne vire, tudi na mednarodnem področju, kar pa ni lahka naloga.«

Vprašanje: »Mnogi (tudi popolnoma zdravi) mladi poskušajo v tem času čim dlje časa obdržati status študenta, zavedajoč se, da bodo težko dobili zaposlitev. Je invalidnost lahko še dodaten razlog za zavlačevanje študija?«

Odgovor: »Tudi to se dogaja. Študentski status prinaša relativno varno socialno stanje. To pa še toliko bolj velja za študente invalide, ki imajo v času študija priskrbljeno tudi vse ostalo, kar potrebujejo npr. osebno asistenco, študentsko sobo, ki je prilagojena, študentske bone itd. Je pa res, da bi v primeru večje pomoči države pri pridobivanju zaposlitve in občin pri reševanju stanovanjskih vprašanj bilo manj tega zavlačevanja, če temu lahko tako rečemo. Dodaten problem pa je, da pri nas ni sistemsko zagotovljena osebna asistenca, ki je tudi pomemben dejavnik na poti v samostojno življenje.«

Vprašanje: »Glede na trenutno stanje je očitno, da vam dela ne bo zmanjkalo tudi v prihodnje. Kakšni so potemtakem načrti društva, so pred vami morda novi izzivi?«

Odgovor: »Zaradi vse večjega števila redno šolajočih invalidov in tudi vse večje podpore fakultet samih, bomo morali razmisliti o spremembi nekaterih naših programov in se morda bolj osredotočiti na podporo pri zaposlovanju. Tu imamo še veliko rezerv, potrebe po podpori pa so zelo velike. Potrebno bo več sodelovanja z delodajalci in s skupnimi močmi bomo morali sodelovati pri odpiranju novih delovnih mest.«

Vse dodatne informacije dobite na povezavi:

<http://www.dsis-drustvo.si/>

[Na vrh](#)

NOVOSTI IZ INVALIDSKEGA VARSTVA: **Novosti pri tehničnih pripomočkih po 1.1.2016**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Lektoriranje: avtor

[Pošlji komentar](#)

Po sprejetju Pravilnika o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila (Uradni list RS, št. 71/2014 z dne 3.10.2014, veljati je začel 11. oktobra 2014), je bil v Rikoss-u št. 4/2014 objavljen prispevek o pridobivanju tehničnih pripomočkov za slepe in slabovidne po tem pravilniku, ki je bil izdan na osnovi Zakona o izenačevanju možnosti invalidov oziroma njegovih sprememb in dopolnitev.

Od 1. 1. 2016 dalje so slepi in slabovidni ter gluhoslepi upravičeni tudi do naslednjih tehničnih pripomočkov:

- programski vmesnik za uporabo osebnega računalnika za slepe osebe (4. ali 5. kategorija slepote in slabovidnosti; vrednost 950,00 EUR),
- nadgradnja programskega vmesnika za uporabo osebnega računalnika za slepe osebe (vrednost 250,00 EUR),
- programski vmesnik za osebni računalnik za povečavo in branje (3. ali 4. kategorija slepote in slabovidnosti; vrednost 550,00 EUR),
- nadgradnja programskega vmesnika za osebni računalnik za povečavo in branje (vrednost 250,00 EUR).

Posebni pogoji za uveljavitev pravice do posameznega tehničnega pripomočka so določeni v listi tehničnih pripomočkov (šifra in naziv tehničnega pripomočka, doba trajanja, pogoji za pridobitev, vrednost tehničnega pripomočka).

Tehnični pripomočki po tem pravilniku so po določilu 20. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov sofinancirani v višini 85 % vrednosti posameznega tehničnega pripomočka, ki je določena v listi tehničnih pripomočkov, 15 % pa prispeva upravičenec sam. Če upravičenec nabavi tehnični pripomoček višje cenovne vrednosti, krije razliko sam.

Za invalida, ki prejema denarno socialno pomoč in za invalida, ki mu je priznan status po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, se zagotovi plačilo pripomočkov v celotni vrednosti posameznega tehničnega pripomočka, ki je določena v listi tehničnih pripomočkov.

Programski vmesnik za uporabo osebnega računalnika za slepe osebe in programski vmesnik za osebni računalnik za povečavo in branje sta zahtevnejša tehnična pripomočka, za katera je potrebno izvedensko mnenje o upravičenosti do uveljavitve. Upravna enota izvedenca izbere iz liste izvedencev, ki jih je s sklepom imenoval pristojni minister.

Pristojna ministrica je dne 13.10.2014 izdala sklep o imenovanju liste izvedencev, ki oblikujejo mnenje o upravičenosti do zahtevnejših tehničnih pripomočkov. Izvedenci za slepe in slabovidne so:

- Anja Rustja, Šempas 61/f, 5261 Šempas,

- Brane But, Trubarjeva ulica 8, 3310 Žalec,
- Ivanka Kotnik, Prisoja 4, 2360 Radlje ob Dravi,
- Matej Žnuderl, Zagajškova ulica 6, 3000 Celje,
- Branko Petovar, Berkovski prelogi 13, 9242 Križevci,
- Vanja Skok, Prešernova cesta 19, 1230 Domžale.

Povezava:

[Pravilnik o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila](#)

(Povezave do Liste tehničnih pripomočkov in drugih prilog so na koncu tega pravilnika.)

[Na vrh](#)

DOBRO JE VEDETI: Ali lahko UV povzročijo spremembe tudi na očesu?

Avtor in sodelavec: *Matic Vogrič*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošljí komentar](#)

Nosilec vidnih informacij je elektromagnetno valovanje v vidnem spektru svetlobe (valovne dolžine od 380 do 780 nm), ki se od teh predmetov odbija ali jo le-ti oddajajo, in skozi optični aparat očesa doseže mrežnico. Mrežnica je struktura v očesnem ozadju, ki je zgrajena iz desetih plasti. Te plasti pretvarjajo svetlobne dražljaje v spremembo membranskega potenciala fotoreceptorjev na mrežnici, ki potujejo po živčnih vlaknih ganglijskih celic in preko vidnega živca v možgane. Vidni center v možganih je odgovoren za interpretacijo oz. pretvorbo teh električnih impulzov v vidne podobe. Da bi razumeli barve, svetlobne učinke, se bomo v nadaljevanju seznanili z osnovnimi značilnostmi in zanimivostmi.

Dnevna svetloba ima glede na položaj Sonca in spremenljivo vreme različno sestavo svetlobnega spektra in smer, ki sega od direktnega sončnega sevanja z razpršilno svetlobo do difuznega osvetljevanja skozi oblačno nebo. Splošna javnost je povečini dobro seznanjena s posledicami UV-sevanja na kožo. Po raziskavi Transitions (2008) v Združenem Kraljestvu kar 95% ljudi tovrstno sevanje povezuje s kožnimi težavami, samo 7% pa jih povezuje UV-sevanje s težavami z očmi.

V nadaljevanju bodo opisani vzroki in načini izpostavljanja kože »nevarnim« UV žarkom in vpliv le teh na človeka. Številne raziskave dokazujejo, da akutna in kronična izpostavljenost UV sevanju očem škodi. Taka stanja imenujemo oftalmohelioza, izhaja pa iz grških besed ophthalmos-oko in helios-sonce, označuje pa bolezni oči, ki jih povzroča sončna svetloba. Učinki in posledice izpostavljenosti UV – žarkom se z leti kopičijo. Najbolj so ogroženi otroci, ker imajo tanjšo kožo in slabo razvit melaninski pigment, zaradi česar jih sonce hitreje opeče. Fotostaranje kože se imenuje skupek destruktivnih procesov v koži, ki vpliva na kakršnekoli spremembe v katerikoli plasti kože. Omenili smo, da se sončni žarki širijo kot del elektromagnetnega spektra, različnih frekvenc (valovnih dolžin) in se gibljejo med manj kot nanometer pri gama žarkih do metrske valovne dolžine pri radijskih valovih. Najkrajšo valovno dolžino imajo γ , sledi rentgenski del, nato pa vsi trije UV A, B in C. Temu sledi vidna svetloba, infrardeča svetloba in nazadnje radijski valovi. Ozonska plast Zemlje preprečuje, da se bi žarki γ , X in UV-C žarki prebili do Zemljinega površja. Sončno UV-sevanje vpliva na različne kožne celice v različnih globinah, odvisno od njihove valovne dolžine. Človeku najnevarnejši so UVA žarki (320-380 nanometrov), saj jih ozonska plast ali oblaki ne absorbirajo, v zraku se ne razpršijo, prav tako pa se slabo odbijajo od tal ali odbojnih površin. Prav ti žarki dosežejo srednje plasti kože in sprožijo fotostaranje kože, večinoma zaradi sproščanja prostih radikalov. Kožni pigment melanin absorbira ultravijolične žarke in s tem ščiti kožne celice pred uničenjem, medtem ko UVA žarki prodrejo skozi to oviro in na tkivo vplivajo negativno. UV srednje valovne dolžine, tako imenovani B-spekter (280-320 nanometrov) se imenujejo tudi žgoči žarki, ki na koži povzročajo opekline. Ob daljši izpostavljenosti imajo ti UV žarki rakotvoren – karcinogen učinek na človekovo kožo. Sončno sevanje povzroča najmanj 90% vseh kožnih rakov. Še nekaj najodmevnejših

posledic izpostavljenosti škodljivim UV žarkom so sončarica (fotosenzibilizacija – preobčutljivost na sonce), kožni rak in opekline. Občutljivost na ultravijolične žarke lahko povzroča tudi uživanje nekaterih zdravil (sulfonamidi, tetraciklini, kontracepcijska sredstva in nekatera druga zdravila v prosti prodaji) in kozmetični izdelki (npr. limetino olje). UVB s kratko valovno dolžino na molekularni ravni lahko povzroča defekte temeljnega gradnika življenja, to je DNK ali deoksiribonukleinske kisline. Naš DNK hitro absorbira omenjeno sevanje, pri čemer se po navadi spremeni oblika osnovne molekule zaradi prekinitve vodikovih vezi, izgradnje DNK – proteinskih agregatov in prekinitev niza. Spremembe v sestavi molekule DNK povzročijo, da encimi, ki tvorijo proteine, ne morejo »dešifrirati« kode DNK v tem delu molekule. Posledica teh sprememb so lahko popačeni proteini ali pa celice umrejo.

Sončno sevanje pa ima tudi pozitivno plat, saj ima vlogo pri proizvodnji vitamina D v koži. Pozitivni učinki UV-žarkov so namreč tudi medicinsko dokazani, kot npr. vitamin D (pomemben za rast kosti, deluje proti osteoporozi, stimulira imunski sistem, zvišuje telesno zmogljivost, zmanjšuje depresijo ter ugodno vpliva na krvno-žilni sistem). S pomočjo UV-svetlobe se zdravijo tudi nekatere kožne bolezni, kot so luskavica, akne ali nevrodermatitis.

Kako pa vpliva UV-svetloba na naš vidni sistem – oko?

Obrazloženo je bilo, da imajo UVA in UVB žarki različen vpliv na biološko tkivo. Prav tako kot koža, se razlikujejo tudi absorpcijske lastnosti in vrednosti očesnega tkiva. Roženica in očesna leča sta najpomembnejša dela, ki absorbirata UV sevanje. Žarke valovnih dolžin pod 300 nanometri najbolj absorbira roženica, leča pa predvsem žarke pod dolžino 370 nanometrov. Veznica ali beločnica je tudi občutljiva struktura, saj absorbira zapleten niz oksidativnih reakcij in značilen potek celične smrti.

Obstajajo trdni dokazi o povezavi med izpostavljenostjo UV-sevanju in nastankom pterigija, imenovana tudi zunanja mrena. Nastane na nazalnem delu veznice, za kar je odgovorno periferno fokusiranje svetlobe. Druga tvorba, ki pa ni tako močno povezana z ultravijolično svetlobo, je pingvekula, ki je razširjena med ljudmi, ki živijo v sončnem kot tudi v zasneženem okolju. Oba izrastka nastaneta tudi zaradi izpostavljenosti vetru, suhem okolju in prahu. Tudi roženica, ki je sestavljena iz 5 plasti, je dovzetna za ultravijolično svetlobo. Mnoge patološke spremembe v povezavi z omenjeno svetlobo so kronične, saj se razvijajo vrsto let, le fotokeratitis pa je očiten primer akutnega odziva. To obolenje je znano tudi kot snežna slepota, za katero je značilna huda bolečina, solzenje, blefarospazem in fotofobija. Pri fotokeratitisu pride do poškodb površinskega epitelija. Enourna izpostavljenost UV-sevanju, odbitem od snega, ali 8 urna izpostavljenost odbitemu od peska, lahko že zadostuje za pojav fotokeratitisa.

V prejšnjih člankih smo se dotaknili tudi degenerativnih in starostnih sprememb očesne leče. Sčasoma leča porumeni in izgubi prosojnost, predvsem zaradi nepovratnih sprememb beljakovin v leči, ki nastajajo zaradi staranja, dednosti ali izpostavljenosti UV-sevanju. V Avstraliji, nad katero je ogromna ozonska luknja, je

izpostavljenost ljudi UV-sevanju povečana, saj ni prisotnega naravnega filtra v ozonski plasti. V Avstraliji se letno zdravi 160.000 katarakt, stroški posamezne operacije pa presegajo 3.370 ameriških dolarjev. Raziskave kažejo, da bo do leta 2050, v primeru 5-20% stanjšanja ozonskega plašča, od 167.000 do 830.000 več primerov sive mreže (Arch Ophthal, 2002). Posledično se bodo stroški zdravljenja povečali od 563 milijonov na 2,8 milijarde ameriških dolarjev. Na omenjenem kontinentu je zaradi ogromnih peščenih površin število primerov nastanka sive mreže in z očmi povezanih težav veliko večje kot v drugih deželah.

Verjetno se sprašujete, kako se lahko zaščitimo pred morebitnimi težavami. Oko in oči morajo dobiti tudi vir UV-sevanja, saj s tem telo ustvari naravno zaščito. Oblika očesne votline in obrvi zagotavljajo določeno anatomsko zaščito, pri močni svetlobi pa se izpostavljenost zmanjša zaradi našega mežikanja. Splošno je znano, da je daljša izpostavljenost močnemu soncu poleti med 10. in 16. uro odsvetovana, se pa lahko zaščitimo s pokrivali (kapa, klobuk ali ruta), dolgimi oblačili in kakovostnimi sončnimi očali z UV-zaščito. Tudi navadna korekcijska stekla in kontaktne leče vsebujejo UV zaščito. Za ustrezno kakovost le teh se morate posvetovati z vašim očesnim specialistom.

Trenutno najpopularnejše in najbolj pogosto uporabljene kontaktne leče so sestavljene iz silikon hidrogela, kar predstavlja 60% vseh kontaktnih leč. Silikon hidrogeli z UV zaščito so uvrščeni v 1. in 2. razred, kjer različna številka predstavlja različno stopnjo zaščite. Številni dokazi govorijo v prid kontaktnih leč z UV zaščito za preprečevanje škodljivih defektov na očeh, povezanih z akutno izpostavljenostjo UV-sevanju. Moramo vedeti tudi, da je jakost UV-sevanja odvisna od debeline ozona, nadmorske višine, lastnosti odbojne podlage (sneg, morje, pesek...), ki ima različne posledice za različne barve kože-rase.

Nekaj dejstev o UV – sevanju:

- Več kot 90% UV sevanja prodre skozi oblake
- Vsakih 1000 metrov nadmorske višine se UV sevanje poveča za 10-20%
- Sneg odbije 80 % vpadnih UV žarkov
- Vse vodne površine odbijejo 10-30 % vpadnih UV žarkov
- Suhi pesek odbije 15-20 % vpadnih UV žarkov
- 60% UV sevanja poteka med 10. in 16. uro

Nekatere države že prakticirajo UV indeks, ki je pokazatelj jakosti UV sevanja v dnevu. Lestvica je bila mednarodno priznana leta 1994 s strani svetovne zdravstvene organizacije, ter predlaga rešitve ob različno močnih sevanjih. Ker je sedaj jeseski čas in se nam sonce ne zdi tako močno, moramo biti še posebej pazljivi zaradi bleščanja, ki izhaja iz gladkih in svetlečih ploskev, kot je npr. sneg.

Low (0-2)	Medium (3-5)	High (6-7)	Very High (7-10)	Extremely High (11+)
Sunscreen	Sunscreen	Sunscreen	Sunscreen	Sunscreen
Sunglasses	Sunglasses	Sunglasses	Sunglasses	Sunglasses
	Hat	Hat	Hat	Hat
		Shade	Shade	Shade
				Staying indoors between 10am-4pm

Tabela1: UV-indeks in svetovanje o primerni zaščiti

Literatura:

Taylor H. (1989). The biological effects of UVB on the eye. Photochem Photobiol: 50; 489-492.

Taylor HR. (1989). Ultraviolet radiation and the eye: an epidemiologic study. Trans Am Ophthalmol Soc: 802-853.

Bergmanson J and Sheldon T. (1997). Ultraviolet radiation revisited. CLAO J: 233; :196-204.

Taub M. (2004). Ocular Effects of Ultraviolet radiation. OT: 34-48.

Clarkson D. (2002). UV and the eye – the future unfolds. Optician: 221 (785); 22-6.

Eye Health Advisor: UV – sevanje. Johnson & Johnson Vision Care. Prva izdaja. 2012

[Na vrh](#)

PAMETNI TELEFONI: Predstavitev uporabnih aplikacij za slepe

Pametni telefon lahko slepim in slabovidnim precej olajša življenje – 4. del

Avtor in sodelavec: *Safet Baltič*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošlji komentar](#)

V tej številki Rikossa bom opisal aplikacije za iPhone, ki so lahko slepim v veliko pomoč pri vsakodnevnem življenju.

Light detector (detektor svetlobe)

Kot nam že ime Light detector pove, gre za aplikacijo, ki zaznava svetlobo. Je zelo preprosta za uporabo. Ko poženemo program, ta s pomočjo kamere na napravi zaznava jakost svetlobe in nam s piskajočim zvokom pomaga pri zaznavanju vira svetlobe. Ko usmerimo kamero proti viru svetlobe, frekvenca piskanja narašča, ko pa se od njega oddaljujemo, je ton piskanja vedno nižji. Če pa postavimo prst na zaslon, nam Voice over pove tudi jakost svetlobe v odstotkih.

Color IN

Aplikacija Color IN s pomočjo kamere prepoznava barve predmetov, kar je še posebej uporabno pri izbiri pravih barvnih kombinacij pri oblačilih.

Ko zaženemo aplikacijo, se nam Voice over postavi na gumb Camera, ki se nahaja na dnu zaslona nad tipko Home (domov), in če dvakrat na hitro kliknemo po zaslonu, naprava skenira barvo. Da bi vedeli, katero barvo je zaznala kamera, moramo s prstom potegniti s prstom (flikniti) od leve strani zaslona proti desni. Tako nam Voice over prebere predmete po vrstnem redu. Ko prvič fliknemo, prebere History (zgodovina) in če aktiviramo ta gumb, nam prikaže tako datume kot barve, ki smo jih takrat skenirali. Ko drugič fliknemo iz leve proti desni, pa nam Voice over prebere barvo, ki smo jo nazadnje skenirali.

Money Reader (čitalnik bankovcev)

Aplikacija Money Reader s pomočjo kamere in bralnika zaslona Voice over prebere vrednost bankovcev, in sicer ko aktiviramo aplikacijo Voice over, pove Money reader running (čitalnik bankovcev vključen). Če želimo, da nam aplikacija prebere vrednost bankovca, ga položimo v eno od dlani (ne glede kako je obrnjen), ali pa na trdo podlago. Nato postavimo kamero naprave na bankovec in počasi privzdignemo napravo na približno višino 10 cm od bankovca in nam bo Voice over prebral vrednost bankovca.

TapTapSee (tapni tapni pogled)

Aplikacija TapTapSee s pomočjo kamere zaznava predmete na sliki. Ko zaženemo aplikacijo, se nam na zaslonu prikažejo naslednji predmeti po vrstnem redu od leve proti desni:

Repeat: če dvakrat tapnemo ta gumb, nam Voice over ponovi, kaj se nahaja na sliki;
Library: če dvakrat tapnemo ta gumb, se odprejo shranjene slike na napravi in jih aplikacija, če želimo, preskenira, ter nam pove, kaj se nahaja na posamezni sliki;
Share: dvakratni dotik tega gumba nam ponudi možnost pošiljanja prepoznanih slik;
About: ta gumb pa nam pove podatke o aplikaciji.

Pod gumbom Repeat se nahaja gumb Camera in če dvakrat hitro kliknemo ta gumb, naprava naredi sliko, ki jo s pomočjo prenosa podatkov s strežnika preskenira in po par trenutkih nam Voice over prebere predmete na zaslonu.

Treba je omeniti, da je prepoznava predmetov na sliki dejansko vrhunska in nam opiše vse predmete, če smo dovolj natančni pri slikanju, nam prebere tudi napise na predmetih.

Ta aplikacija, kot že prej omenjeno, za prepoznavo slik potrebuje prenos podatkov preko brezžične povezave wi-fi ali pa preko mobilnega operaterja.

Voice Dream Reader (glasovni bralec za branje z ušesi)

Aplikacija Voice Dream Reader je zlasti uporabna za vse, ki radi beremo knjige. Prepozna formate zvočnih knjig od mp3 in daisy pa vse do ostalih digitalnih formatov, kot so pdf, txt, rtf in docx.

V aplikaciji najprej izberemo knjigo, ki želimo, da nam jo naprava prebere, nato izberemo sintezo govora in hitrost le te. Ko pa pritisnemo na gumb Play, naprava prične z branjem knjige. V aplikaciji imamo več možnosti navigacije po knjigi, kot je preskok po stavkih, odstavkih in straneh. Med več podprtimi jeziki je tudi hrvaščina, ne pa tudi slovenščina.

Planet Siol.net

Aplikacija Planet Siol.net ni namenjena posebej za slepe, vendar je zelo uporabna, saj lahko z njo na enem mestu dostopamo do vsebin, kot so novice, vremenska napoved, tv spored in ostale zabavne vsebine (npr. horoskop). Ko odpremo aplikacijo, se nam na dnu zaslona prikažejo jezički od leve proti desni po naslednjem vrstnem redu:

Novice: če označimo ta jeziček, se nam na zaslonu prikažejo novice;

Info: na tem jezičku se nam prikaže vremenska napoved in horoskop;

Tv spored: na tem jezičku se nam na zaslonu prikažejo vsi tv kanali, ki jih ponuja siol.

Ko izberemo zelenega, se nam prikaže spored;

Iskanje: na tem jezičku se nam odpre polje za iskanje po spletu.

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: Pospešitev delovanja mobilnika Android, Zaščitite domače Wi-Fi omrežje

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Lektoriranje: avtor

[Pošlji komentar](#)

95. Pospešitev delovanja mobilnika Android

Marsikdo od nas ima in uporablja pametni mobilni telefon Android. Na žalost pa se njegova odzivnost po le nekajmesečni uporabi občutno zmanjša, ne glede na to, ali je naš mobilnik starejši ali novejši.

Na srečo obstaja zelo preprost trik, s katerim lahko odzivnost svoje mobilne naprave Android ponovno povečamo. Čeprav je ta možnost bila pripravljena za razvijalce, jo lahko popolnoma varno in brez skrbi aktivirajo tudi običajni uporabniki, celoten postopek pa traja zgolj do največ eno minuto.

Postopek za pospešitev delovanja pametnega mobilnega telefona Android je naslednji:

- Najprej moramo odpreti meni Settings (Nastavitve) in v skupini Sistem izbrati možnost About Phone (O telefonu ali O napravi).
- Nato nekajkrat zapored kliknemo (tapnemo) na mesto, kjer je prikazana številka različice osnovnopolasovne opreme, vse dokler ne postanemo razvijalec (developer) – v skupini Sistem se namreč vzpostavi možnost Možnosti za razvijalce.
- Nato izberemo Možnosti za razvijalce oziroma Developer options ter funkcije za obseg animacije okna (Windows animation scale), obseg prehodnih animacij (Transition animation scale) in tranzicije animatorja razmerja (Animator duration scale) zmanjšamo iz vrednosti »1x« na »0.5x«.

S tem bi se morala odzivnost pametnega mobilnega telefona Android občutno povečati, sam postopek pa je vsaj po zagotovilih poznavalcev mobilnega operacijskega sistema Android popolnoma varen.

Vir: [Računalniške novice](#)

96. Zaščitite domače Wi-Fi omrežje

Prenosniki, tablični računalniki in pametni telefoni so glavni krivci, da lahko domača brezžična omrežja zaznamo za praktično vsakim vogalom. Nemalo takšnih omrežij sploh ni zaščiteno ali pa je njihova zaščita neustrezna.

Če vaše omrežje za brskanje po spletu uporabljajo tudi sosede, boste to v najboljšem primeru občutili z nekoliko počasnejšim odpiranjem spletnih strani. Nepooblaščenim uporabnikom pa lahko vaše omrežje zlorablja tudi za prenos nelegalnih vsebin, pošiljanje neželene in grozilne elektronske pošte ali vdore v druge računalniške sisteme itn. Z nezaščitenim omrežjem pa ne pridipravom odpirate tudi

vrata za dostop do podatkov, ki so shranjeni na vseh ostalih napravah v domačem omrežju.

Oglejmo si nekaj korakov za varno uporabo domačega Wi-Fi omrežja:

1. Preverite nastavitve svojega usmerjevalnika (ang. router).

Najprej pridobite IP naslov svojega usmerjevalnika ter uporabniško ime in geslo, ki ju potrebujete za dostop do nastavitv. Te podatke boste našli v uporabniškem priročniku, ki ste ga prejeli ob nakupu usmerjevalnika. IP naslov (izgledal bo približno tako: 192.168.1.1) vpišite v naslovno vrstico svojega spletnega brskalnika in se prijavite v spletni vmesnik usmerjevalnika.

2. Spremenite privzeto uporabniško ime in geslo.

Po uspešni prijavi v spletni vmesnik usmerjevalnika najprej zamenjajte privzeto uporabniško ime in geslo. Tako boste nepridipravom otežili dostop do nastavitv svojega routerja. Predlagamo tudi, da dostop do nastavitv routerja omogočite le za naprave, ki so na usmerjevalnik povezane s kablom.

3. Spremenite ime za svoje brezžično omrežje (SSID) in ga skrijte.

Spremenite privzeto ime za svoje brezžično omrežje. Za ime omrežja ne uporabite svojega imena, naslova ali drugih osebnih informacij. Nato svoje omrežje še skrijte. Tako bo moral vsakdo, ki bi se želel v vaše omrežje vključiti, ime omrežja poznati in ga v svojo napravo tudi vpisati.

4. Omogočite šifriranje brezžičnih komunikacij.

V prejšnjem koraku ste ime svojega omrežja skrili, še vedno pa morate svojo brezžično komunikacijo šifrirati. Pri tem izberite možnost šifriranja WPA2 in izberite geslo, ki ga boste morali vpisati v vsako napravo, ki se bo želela povezati v vaše omrežje. Izberite dolgo geslo, ki vključuje kombinacijo črk, števil in znakov.

5. Filtriranje MAC naslovov.

Vsaka naprava – namizni računalniki, prenosniki, tablični računalniki, telefoni itn. imajo svoj unikaten MAC naslov. Usmerjevalnik lahko nastavite tako, da vstop v vaše brezžično omrežje dovoli le napravam, katerih MAC naslove že pozna. Pred tem morate MAC naslove svojih naprav vpisati v nastavitve usmerjevalnika.

6. Nekateri usmerjevalniki omogočajo tudi nastavljanje moči oddajanja brezžičnega signala. Tako lahko ustrezno zmanjšate domet omrežja izven svojega stanovanja ali hiše. Predlagamo tudi, da posodobljate strojno programsko opremo (ang. firmware) svojega usmerjevalnika. To boste našli na spletnih straneh proizvajalca vašega usmerjevalnika.

[Na vrh](#)

OGLASNA DESKA: Avdio mobilni turistični vodnik

Avtor: *Sabina Dermota*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošljij komentar](#)

Poznate storitev mTURIST? Ne? No, tudi jaz je nisem. Odkrila sem jo čisto slučajno. Prepričana sem, da je za slepe in tudi druge turiste, ki se zanimamo za kulturne in zgodovinske korenine, nekaj edinstvenega in zelo uporabnega.

Ker so se zaradi poletne vročine valile reke turistov proti Primorski in Gorenjski, sva se midva namenila obiskat Dolenjsko. Najprej sva se ustavila v Ribnici in si ogledala središče mesta, spominski park in muzej. Nato sva pot nadaljevala proti Kočevju.

Ustavila sva se pri mogočni cerkvi, posvečeni Sv. Jerneju. Miloš poleg vrat ugleda informativno tablico, s katere mi prebere navodila za uporabo glasovnega turističnega vodnika preko mobilnega telefona. Takoj vzamem v roke svoj mobi, odtipkam številko 041 184818 in na drugi strani me pozdravi prijazen glas: »Dobrodošli na mobilnem turističnem portalu mTURIST. Prosimo, vnesite lokacijsko številko izbrane turistične znamenitosti in zaključite z lestvico.«

Odtipkala sem številko 341, kar je tamkajšnja koda in postopek zaključila z lestvico (#). Nato me zopet nagovori prijazen ženski glas: »Poteka prenos vsebine. Prosimo, počakajte.«

Počakam par sekund, na kar se oglasi drug ženski glas z malo narečno obarvano noto in prične brati: »Župnijska cerkev Svetega Jerneja. Prvotna cerkev je bila posvečena...«

Poslušala sem do konca in lastnim ušesom nisem mogla verjeti. Take individualne glasovne vodnike sem doslej poznala iz tujine, da pa pri nas lahko kaj tako čudovitega poslušam preko mobilnega telefona, se mi še sanjalo ni. Od samega presenečenja sem na pamet vtipkala nekaj kod in pogledaj čudo, neverjetne opise sem si pričarala v uho. Takoj, ko sem prišla domov, sem sedla k računalniku in našla tole:

Spletni portal mTURIST se nahaja na naslovu www.mturist.si. Namenjen je promociji turističnih znamenitosti, ki so vključene v projekt mTURIST. Uporabnikom portala so na voljo vsebine v tekstovni in multimedijiški obliki. Vzpostavljen je tudi interaktivni zemljevid, s pomočjo katerega lahko obiskovalci razberejo kraj posamezne znamenitosti. Mobilni turistični vodnik mTURIST je storitev, ki domačim in tujim turistom omogoča štiriindvajseturno pridobivanje informacij o turističnih znamenitostih s preprosto uporabo telefona. Ob vhodu ali ob samih znamenitostih obiskovalci s pomočjo informativnih označb pridobijo osnovne informacije o uporabi storitve mobilnega turističnega vodnika. Ob klicu na številko 041 184818 sistem povpraša po lokacijski številki, ki jo uporabnik prebere z informativne označbe na kraju samem. Ob vnosu pravilne lokacijske številke uporabniku predvaja glasovne informativne vsebine o izbrani krajevni znamenitosti. Uporabnik lahko tako med poslušanjem vsebine nadaljuje ogled in je tako še bolj pozoren na določene podrobnosti, na katere ga opozarja mobilni turistični vodnik. Na voljo je v več jezikih, kar je zelo prijazno do tujih obiskovalcev Slovenije.

Cena uporabe te storitve je enaka ceni klica iz omrežja vašega telekomunikacijskega ponudnika v mobilno omrežje Mobitel. Strošek je torej enak strošku, ki nastaja medtem, ko se pogovarjate s svojim prijateljem, ki uporablja mobilno omrežje Mobitel. Telefonsko zvezo je mogoče kadarkoli prekiniti.

Če glasovno vsebino poslušate do konca, pa mTURIST sam poskrbi za prekinitev zveze z vašim telefonom.

Lokacijska številka

Lokacijska številka je koda, sestavljena iz treh števil in lestvice. Z njeno uporabo mobilnemu turističnemu vodniku povemo, kje se nahajamo in o kateri znamenitosti želimo izvedeti več podrobnih informacij. Lokacijska številka pomeni tudi izbiro jezika, zato moramo biti pri njeni izbiri natančni.

Nad odkritjem sem bila tako navdušena, da sem poklicala kontaktno številko in tako dobila čudovitega sogovornika, vodjo projekta in direktorja podjetja mBIT, gospoda Marka Bezgovška. Najin pogovor je tekel nekako takole:

»Kaj vas je vodilo k ideji projekta mTURIST?«

»Želeli bi zapolniti vrzel pri informiranju domačih in tujih turistov ob individualnem obisku posamezne zgodovinske – kulturne znamenitosti. To področje je delno pokrito z informativnimi tablami in individualnim krajevnim vodstvom. A je prvo funkcionalno pomanjkljivo, drugo pa dražje od našega projekta. Drug namen pa je vzpostaviti dvosmerno komunikacijo med turistom in ponudnikom turistične storitve.«

»Za slepe in slabovidne turiste je to odlična ponudba. Ali ste pri izdelavi tega projekta posebej mislili tudi na nas?«

»Pri projektu smo predvsem izhajali iz dejstva, da novodobni turisti s seboj vedno vzamejo mobilni telefon, ki je postal že naš nepogrešljivi spremljevalec. Klicno storitev smo izbrali zaradi splošne in enostavne uporabe. Od vsega začetka smo se zavedali, da je ta ponudba zaradi svoje narave delovanja zelo uporabna tudi za slepe in slabovidne. Vendar pa smo v promocijskem smislu na tem področju premalo naredili in nas je stik z vaše strani k temu ponovno spodbudil. Sedaj razmišljamo tudi o tem, kako bi ob prenovi našega multimedijskega portala slepim in slabovidnim naredili dostopnejše tudi druge multimedijske vsebine.«

»Tako sem opazila, da so vsebine prebrane z res izbornim govorom, a kljub temu čudovito narečno obarvanim glasom. To daje besedilu posebno noto. Kako ste izbrali bralce?«

»Priznati moram, da sem vesel, ker ste opazili kakovost naših govorcev. V projekt smo vključili ljudi, ki jezik zelo dobro poznajo. Za vsako narečje smo izbrali osebo, ki je to področje tudi študirala.«

»Mobilni turistični vodnik pa ni prijazen le do slepih, temveč tudi do gluhih in naglušnih.«

»Njegovo vsebino lahko slednji na samem mestu prebirajo s pomočjo QR kode. S pomočjo QR čitalnika na mobilnem telefonu lahko fotografirajo QR kodo na posamezni lokaciji in na zaslonu mobilnega telefona preberejo vsebino, ki je objavljena na spletni strani mTURIST.«

»Kdaj ste pričeli s projektom in kje?«

»Projekt smo pričeli razvijati v letu 2007. Najprej smo tako opremili dvorec Strmol in največji slovenski muzej na prostem v občini Rogatec. Do sedaj smo skupaj z občinami: Braslovče, Duplek, Kočevje, Rogatec, Ruše, Sevnica, Škofljica, Slovenj Gradec in Šmarje pri Jelšah opremili 39 turističnih znamenitosti.«

»Kakšen je odziv turistov na vašo ponudbo?«

»Ugotavljamo, da našo storitev uporabljajo tako domači kot tuji turisti. Storitve je privlačna tudi zaradi dejstva, da so klici vezani na klasično mobilno omrežje, in ne na komercialne številke.«

»Ste zadovoljni s številom uporabnikov vaših storitev?«

»Zadovoljni smo, da se je potrdila naša domneva, da je tak način informiranja turistov ugoden in preprost za uporabo. Z uveljavitvijo Evropske direktive o zniževanju tarife za gostovanje znotraj EU pa bo ugodno vplivala na uporabo naše storitve pri tujih turistih. Kljub temu bi si želeli več promocijske podpore na ravni lokalnega turizma. Saj ugotavljamo, da je več klicev na bolj obiskanih in bolj označenih lokacijah.«

»Spoštovani gospod direktor. Mislim, da mi ni treba posebej poudarjati, kako sem navdušena nad vašim projektom. Iskreno želim, da vam uspe dvigniti prepoznavnost mnogih manj obiskanih turističnih znamenitosti po celi državi, tako med domačimi kot tujimi turisti. S povratnimi informacijami pa zagotoviti osnove za nadaljnje načrtovano delo na obstoječih, že tako opremljenih znamenitostih.«

Tako sem čisto nepričakovano našla nekaj, za kar sem prepričana, da bo zanimalo tudi vas, cenjene bralke in bralce revije RIKOSS. Želim vam veliko zadovoljstva ob poslušanju vsebin, ki so jih za nas pripravili sodelavci projekta mTURIST.

[Na vrh](#)

NOVIČKE: Pametni telefon s tipkovnico, programček Time for shutdown, Novi govorec 3.0, Maestro translate prenehal delovati, novi bankovec za 20 evrov

Avtor in sodelavec: *Jure Srebrovič*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošlji komentar](#)

Pametni telefon s tipkovnico

LG Wine Smart je pametni telefon, oblikovan za ljubitelje telefonov na preklop. Združuje priljubljeno obliko na preklop, enostaven zaslon na dotik in funkcionalnosti pametnega telefona. Ima operacijski sistem Android Lollipop 5.1.1, ki podpira najnovejše aplikacije, veliko fizično numerično tipkovnico in tipke za hiter dostop do pogosto uporabljenih aplikacij. Vključuje tudi funkcijo "LG Safety Care", ki omogoča samodejno pošiljanje opozoril v sili in lokacije telefona izbranim kontaktom, kadarkoli uporabnik telefona potrebuje takojšnjo pomoč. Telefon sem na preizkušnjo dobil tudi sam in ga preizkušal s funkcijo Talk back in izbranim poljskim prednastavljenim govorom. Na začetnem zaslonu s smernimi puščicami dobimo aplikacije, kot so Google, Trgovina Google Play, upravljanje itd. Z navigacijskimi puščicami se da dostopati do aplikacij in prebrati večino stvari, so pa tudi nekatere podrobnosti, ki jih telefon prebere le, če s prstom drsimo po zaslonu, primer točna lokacija in vreme, stanje baterije na začetnem zaslonu in še nekaj podrobnosti. Ko telefon zapremo, se zaslon samodejno izključi in se postavi na začetno pozicijo domov. Ko na primer dobimo sporočilo, nam ga prebere, s puščicami pa potem izberemo, ali bomo šli na možnosti izbriši, shrani in drugo, ali bomo odgovarjali na sporočilo itd. Telefon med pogovori tudi samodejno preklaplja med zvočnikom od slušalke in zvočnikom samega telefona glede na položaj naprave. Kar pomeni, da takoj, ko mi odmaknemo telefon od ušesa, telefon to zazna in aktivira zvočnik. Kot sem za zdaj ugotovil, ima Talkback eno slabost, da ko nam na primer začne brati sporočilo, ga ni moč ustaviti, dokler ne pove do konca. Nasploh pa lahko rečemo, da se tudi na področju za slepe in slabovidne morda le vračajo telefoni s tipkovnico. S telefonom se relativno dobro rokuje in tudi baterija zdrži med 2 in 3 dni. Trenutno telefone LG Wine Smart ponujajo pri Telekomu, redna cena telefona pa znaša 240 eur.

Vir: <http://www.vamatrade.com/index.php?page=lq-wine>

Na voljo programček Time for shutdown

Slepi programer in glasbeni producent elektronske glasbe iz Hrvaške Hrvoje Katić, ki je pred leti naredil program SkypeTalking, ki slepim in slabovidnim uporabnikom podaja dodatne informacije iz Skypa, je sedaj izdelal aplikacijo Time for shutdown. Ta omogoča, da na računalniku nastavite, kdaj naj se izključi, ponovno zažene, odide v stanje mirovanja itd. Programček se integrira v sistemsko vrstico system tray in s pomočjo bližničnih tipk, ki so privzeto nastavljene iz kombinacij shift in funkcijskih tipk omogoča takojšnji izklop, mirovanje, ponovni zagon in spanje. S kombinacijo shift f 11 aktiviramo njegov kontekstni meni in nato sledimo navodilom iz programa za želene nastavitve in informacije. Time for shutdown lahko uporabljamo kot namestitveni program ali prenosno različico. Omogoča tudi samodejni zagon z operacijskim sistemom Windows. Programček lahko prenesete na povezavi: <http://www.hrvojekatic.com/dl/Time4ShutdownSetup.exe>

Na njegovi spletni strani <http://www.hrvojekatic.com> pa lahko prebirate tudi ostale novice s področja računalništva, ki so v hrvaškem in angleškem jeziku.

Novi Govorec 3.0 kmalu pripravljen za uporabo

Pri podjetju Amebis so izdali Govorec 3.0 - alfa verzijo, ki jo bomo člani društev lahko dobili v brezplačno testiranje. Govorec 3.0 govori s človeškim govorom dveh govorcev z RTV Slovenija, Renata Horvata in Maje Mol. Uporabniki bomo lahko dobili po eno licenco za en računalnik. Tisti, ki so program že preizkušali, povedo, da s programom NVDA deluje odlično, s programom Jaws for Windows pa se trenutno še pojavljajo težavice. Sam bom v preizkušanje program dobil kmalu, tako da dodatne informacije sledijo v naslednji številki Rikossa.

MaestroTranslate prenehal delovati

Kot ste uporabniki programa že ugotovili, MaestroTranslate trenutno ne deluje. To se je zgodilo zato, ker so pri Googlu ukinili podporo za zunanje appi programe. Avtor programa pove, da že izdelujejo novo različico, pri kateri preizkušajo ostale Online translatorje, kot je Microsoftova storitev za prevajanje. Ko bodo storitev dodelali in jo uspešno integrirali v program MaestroTranslate, bo izšla nova različica programa, ki bo delovala z drugim prevajalnim ponudnikom in od takrat naprej bomo spet lahko uporabljali MaestroTranslate. Do takrat pa nam ostaja le Online prevajanje ali uporaba Balabolke, ki pa že uporablja Microsoftovo storitev za prevajanje.

Vir: lista pomagajmo si

Novi bankovec za 20 evrov

Novi bankovec za 20 € je v euroobmočju v obtok prišel 25. novembra 2015. To je tretji bankovec iz serije Evropa, ki se uvaja po novem petaku in desetaku. Novi bankovec ima lažje vidno smaragno številko in povečano zaščito. Prav tako ima hrapav rob, kakršnega imata tudi bankovca za 5 in 10 eur, kar slepim olajša prepoznavo. Leta 2017 bodo v obtok dali bankovec za 50 eur, kasneje pa še ostale. Seveda pa bodo nekaj časa še vedno veljavni tudi stari bankovci, saj jih ne bodo kar čez noč umaknili iz obtoka.

Vir: <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/europa/html/index.sl.html>

[Na vrh](#)

DODATEK: Odgovor na prispevek Sabine Dermota, Sama želim izbrati, kaj in kako brati

Avtorji: *Sanja Grobovšek, odnosi z javnostjo ZDSSS in sodelavci Knjižnice slepih in slabovidnih Minke Skaberne*

Lektoriranje: avtorji

[Pošlji komentar](#)

V reviji Rikoss št. 3/2015, ki je izšla 23. 9. 2015, avtorica, Sabina Dermota, opisuje obisk v Knjižnici slepih in slabovidnih Minke Skaberne in v prispevku podaja nekatere trditve ali ugotovitve, na katere se želimo odzvati:

1. Avtorica se v prispevku dotakne talnega taktilnega vodilnega sistema. Ta je v knjižnici izdelan v skladu z mednarodnimi standardi in se v primeru, ko posameznik dostopa do izposojevalnega pulta, zaključi 20 centimetrov pred stolom, s čepastimi oznakami (ki poznavalcem TTVS sporočajo, da so prišli do mesta, kjer se bo situacija spremenila).
2. Izpostavljen je tudi katalog brajevih knjig v brajici. Kot je znano, so se z večjimi prostori za delovanje Knjižnice slepih in slabovidnih Minke Skaberne vzpostavili pogoji, da smo v začetku leta 2015 po 10 letih ponovno pričeli tiskati knjige v brajici. V času obiska Sabine Dermota v knjižnici, 13. aprila 2015, so se novo natisnjene knjige (in knjige v drugih formatih) še opremljale in niso bile na razpolago za izposajo, zato takrat tudi katalog še ni bil na voljo.
3. Avtorica v prispevku izraža ogorčenje, ker Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne obiskovalcem ne omogoča dostopa do gradiv in samostojnega gibanja med gradivi. Splošne knjižnice so načeloma res zasnovane tako, da bralci lahko sami izbirajo knjige s knjižnih polic. Pri knjižnicah slepih pa je, ne le pri nas, ampak v mednarodnem merilu, situacija drugačna – imajo zaprt dostop do gradiv (danska NOTA, knjižnica RNIB, Hrvatska knjižnica za slijepe idr.). Naj poudarimo, da je po enakem principu naša knjižnica delovala tudi, ko je bila na Groharjevi. Prost dostop pa bi pomenil tudi znatno večje stroške za delovanje knjižnice, ki ji financerji že tako namenjajo preskromna sredstva.
4. Avtorica je v prispevku izrazila željo, »da bi sama sedla za računalnik in sama pregledala ažuren katalog na novo posnetih knjig«. Naj pojasnimo: v Knjižnici slepih in slabovidnih Minke Skaberne na Kotnikovi je že od prvega dne čitalnica (ko je bila knjižnica še na Groharjevi, čitalnice ni bilo). V njej je računalnik z brajevo vrstico, dostopom do EIS-a, na katerem so zbrani vsi katalogi. Naši obiskovalci torej lahko sedejo za računalnik, v miru pregledajo katalog in izberejo knjižne naslove, ki bi si jih radi izposodili. Odkar se je knjižnica odprla na novi lokaciji, je gostila že preko 1500 obiskovalcev, ki so si želeli ogledati prostore in spoznati njeno delovanje. Knjižnico so obiskali člani MDSS, otroci, učenci in študenti, predstavniki strokovne in zainteresirane javnosti.

Sabina Dermota knjižnice od avgusta 2014, ko se je ta preselila na novo lokacijo, do 13. aprila 2015, ko nas je (napovedano) obiskala s TV ekipo, po naših podatkih ni obiskala niti enkrat.

5. Glede polemike, povezane z delovnim časom, bi omenili, da smo o spremembi člane obveščali prek različnih kanalov. Avtorica je v tem kontekstu tudi netočno navedla informacijo o vračanju knjig po pošti. Vsi naši člani, tudi tisti iz Ljubljane, knjige v knjižnico lahko vrnejo po pošti, storitev pa je brezplačna.

6. Sabina Dermota v prispevku tudi trdi, da v bližini knjižnice ni parkirnega prostora. Naj pojasnimo, da je Mestna občina Ljubljana na našo pobudo le 30 metrov od knjižnice, v neposredni bližini Lekarne Ljubljana, uredila parkirno mesto za invalide. Na Groharjevi 2, kjer je knjižnica Minke Skaberne delovala pred selitvijo, prav tako nikoli ni bilo mogoče urediti namenskih parkirišč za obiskovalce knjižnice. Svoja vozila so lahko puščali na dvorišču pred Zvezo, seveda pa le v primeru, da to ni bilo zasedeno.

Naši obiskovalci so doslej dali vrsto predlogov in pobud za izboljšave oz. za ureditve, kakršne bi si želeli. Mnoge od njih smo z veseljem sprejeli, vseh pa se z argumentiranim pojasnilom, zakaj je tako, ni dalo uresničiti.

[Na vrh](#)

© 2002-2015, [Uredništvo Rikoss](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)